

Kabán Annamária

„Örömben élni”

Dsida Jenő: Vidám kínálgatás keresztényi lakomán

Dsida Jenő *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán* című verse a *Kánai menyegző*vel együtt jelent meg az *Angyalok citeráján* ciklusba szerkesztve az *Erdélyi Helikon* 1933. februári számában, majd 1938-ban a költő *Angyalok citeráján* című, posztumusz kötetében.

Mindkét vers igazi formai bravúr.

A *Kánai menyegző* szimultán ritmusú, egyidejűleg ütemhangsúlyos és klasszikus időmértékes, amelyben a páros rímű akatalektikus trochaikus tetrameterek sorozatát két egymással rímelő katalektikus, azaz csonka tetrameter zárja. A vers tizennégy soros, tehát sajátos szonettnek is tekinthető, amelynek utolsó sorpárja olyan szerepet tölt be, mint a Shakespeare-sonettek zárlata.¹

A *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán*, amelynek részletesebb elemzésére az alábbiakban vállalkozom, 23 Tóth Árpád-sor két-két részre tördelésével 46 rövid, hat és hét szótagos jambusi sorból épülő, egyetlen többszörösen összetett mondat. A sorok kettőbe tördelésével Dsida olyan komplex aranymetszéses szerkezetet hoz létre, amely 20/13+13 arányban tagolódik.² A szerkezet első nagy, 33 soros egységét soralapú pozitív aranymetszés osztja 20/13 arányban. A 33 soros egység utáni gondolatjel – egy 6//7 szótagos Tóth Árpád-sor metszetének a helyén – lezárást, de egyben folytatást is jelez. Az addig elhangzottakat kommentáló folytatás 13 sora az előző aranymetszéses versegység kisebbik részének a terjedelmével egyezik.

A formai bravúr sajátos funkciót tölt be. A szerkezet első 33 sora a lakomai kínálgatást jeleníti meg, a 13 soros folytatás pedig a lakomai vidám együttlétet költői kommentárját nyújtja. A kettőbe tördelt sorok a szerkezet kialakításában játszanak szerepet, a vers lendületét fokozzák.

A vers első részében a lírai én lakomai kínálgatása baráti asztaltársaság résztvevőit szólítja meg. Szavaiból szeretet sugárzik, vendéglátói gondoskodása tele van játékos kedvességgel:

*Vegyetek s egyetek,
drága barátaim,
egyetek jól, ha van mit,
vegyetek s egyetek,
kövérek legyetek,*

1 Elemzését l. Kabán Annamária: „...vizes korsó bort zubogtat, bíborlángút, mint a vér.” Dsida Jenő: *Kánai menyegző*. Vigilia, 79. (2014), 7. (júl.), 503–505.

2 Az aranymetszésről l. M. H. /Mózes Huba/: *Aranymetszés*. In: Szathmári István (főszerk.): *Alakzatlexikon*. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2008. 126–127.

A bevezető felszólítás – Vegyetek s egyetek – az evésre invitáló első tizenhat sorban egyszer tér vissza változatlan formában, majd a felszólítások egyre terebélyesebbé váló mondatstruktúrákban más-más vonzatokkal, jelzőkkel, határozókkal bővülve, más-más szórendben sorjáznak. Hol az állítmány, hol a határozók, hol pedig a tárgy áll a mondatok élén, és gyakoriak a soráthajlások is:

*köszetek tiszta kendőt
a nyakatokba bogra
s kigömbölyült vidám
arccal, szép pirosan
egyétek a levest,
gyúrjátok lefelé
az ízes peccsenyéket,
zsíros falat zamatját
élvezzétek, ropogva
harapjátok a hízott
gyümölcsök drága húsát,*

Az állandó szórendcsere más-más mondatrészt helyez fókuszba, és ez a soráthajlásokkal együtt kiemelő, figyelemfelkeltő szerepet tölt be. Az ízek, zamatok élvezetére szólító sorok egybecsengenek a híres kutyavers, a Szent Ferenc-i ihletettséggű *Kóborló délután* kedves kutyámmal³ érzékeknek hódoló részletével:

*Édes az íz is, az ajknak, a nyelvnek, az ínynak elomló
ingere, táplálékok örömteli útja erünkbe,
drága kenyér, aranyos peccsenyék s ó, nagyszerű csontok,
ízletesen ropogó, remek álmai sok kutyaszívnek,
bájos burgonya, kedves ugorka, szerelmes alma:
hódolok ennivalók és innivalók zamatának,
legfőképpen azonban a bornak, a biborban ömlő
ráciürmösnek, amely víg dalra deríti a lelket [...]*

Miközben az evésre invitáló felszólítások elsősorban az ízek és zamatok gazdagságára irányítják a figyelmet, az ivásra buzdító következő sorokban a szín- és hanghatások kerülnek előtérbe:

*töltsetek bort, a szőlő
sűrű aranylevét
csurrantsátok csobogva
a kristályos pohárba*

A kínálgatás természetesen nemcsak az ételek és italok fogyasztására és élvezésére buzdít, hanem az étkezésben rejlő öröm és vidámság megélésének fontosságára is figyelmeztet: kigömbölyült vidám / arccal, szép pirosan / egyétek..., élvezétek, ropogva / harapjátok...

3 Elemzését I. K. A. /Kabán Annamária/: *A forgatókönyv szövegformáló szerepe Dsida Jenő Kóborló délután kedves kutyámmal című lírai riportjában*. In: Kabán Annamária – Mózes Huba: *Textus és intertextus*. Szövegek világa a Dsida Jenő-i szövegvilágban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2009. 57–64.

Az első nagy egységet záró 13 sor az eksztatikus öröm és vidámság foglalata. A kínálgatás itt a korábbinál még emelkedettebb hangulatot áraszt, a halmozás fokozást is rejt magában:

*és igyatok örömmel
és egyetek sokat
és igyatok sokat
s egyetek, igyatok,*

A felszólításokat a felfokozott ünnepi hangulat, az ujjongó, önfeledt vidámság kifejezéseként a vendéglátó egyfajta látomása követi:

*(egyetek, igyatok)
míg meg nem részegedtek,
és hangosan dalolva
nem veritek az asztalt,
nem kezdtek kiabálni
és csókolózni roppant
kacajjal,*

A vers eleji megszólítás visszatérése – drága barátaim – kedves barátaim – az első rész futamát mintegy keretbe foglalva, lírai vallomássá alakítja:

*... igyatok,
kedves barátaim,
vidám fickók, ti drágák,
szívem szerettei –*

A fokozás a szeretet megvállásában csúcsonylik ki. A vendéglátó az ételek és italok kínálgatásával egyidejűleg szeretetével is megajándékozza az egybegyűlteket, akik az együttes étkezés asztalánál a közösségi lét örömét élhetik meg. A címben megjelölt keresztényi lakoma ugyanis nem egyszerűen az ételek és italok elfogyasztásának keretétől szolgál, hanem szeretetközösséget teremt a többi étkezővel – amint az a 33 soros nagy egységet követő befejező sorok vallomásértékű kommentárjából kiolvasható:

*ó mert tudom, bizonynal
nem bűn örömben élni
s az Isten úgy tekint le
reátok kék egéből,
jóságos víg mosollyal,
ellágyult szívvel és
félszemmel hunyorítva,
ahogy én tekintek
a tej körül csatázó,
ugrándozó, bolondos,
lefetelő, bozontos,
rubintos-nyelvű, huncut
öklömmi kiskutyákra!*

A verszárlatnak az Isten gondoskodó szeretetét megidéző, játékos hasonlata intertextuálisan a fentebb már idézett Dsida-vers, a *Kóborló délután kedves kutyámmal* című lírai riport soraival cseng egybe:

[...] boldog az Isten ránk pillantva derűs magasából,
sírni szeretne igaz gyönyörében, ilyennek akarta
látni az embert és a kutyát, mielőtt e világot
megformálta [...]

De egybecseng a költő *Kereszténység és életöröm*⁴ című, nagy ívű előadásával is:
„Senki sem parancsolja a kereszténynek az élet egyszerű, tiszta örömeiről való lemondást. Maga az Úr Jézus Krisztus is elment a kánai menyegzőre, hogy örvendezzek az örvendezőkkel. Élvezte a mulatozók énekét, és telve volt vidámsággal. Amikor elfogyott a vidáman mulatozók bora, borrrá változtatta a vizet. [...] – Nagy szimbolikus tanulsága van még a kánai menyegző bibliai jelenetének. Mert nemcsak azt mondja, hogy szabad vidámaknak lenniünk, szabad örvendezniünk, hanem azt is mondja, hogy kell örvendezniünk. Krisztus egyszer s mindenkorra borrrá változtatta a vizet az igazi keresztény számára, s akiben van hit, abban van örvendező, ujjongó vidámság, és gyermeki lélekkel meg tud részegegni a tiszta víztől is.”

Nem kétséges: Dsida Jenő *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán* című verse az életöröm és a szeretetközösség hirdetésében a lírai riportnak és az idézett költői előadásnak egyaránt rokona, és az sem kétséges, hogy intertextuálisan összefügg a Biblia több szövegrészével is, hiszen címe egyértelműen jelzi, hogy a Krisztust követők lakomájáról szól. Jézus gyakran közös étkezéseken bizonyította tanítványai és az őt hallgató sokaság iránti gondoskodó szeretetét, a kánai menyegzőn (Jn 2,1–12) bekövetkezett első, a vizet borrrá változtató csodatétele után – például – a kenyér- és halszaporítás két híres jelenetében, amikor szíve megesett az összegyűlt több ezer éhes emberen (Mt 14,14–21; 15,32–38). Feltámadása után, szintén közös étkezés alkalmával, a kenyértörés mozzanatában ismert rá két tanítványa (Lk 24,13–16. 28–31).

A jelzett újszövetségi összefüggések nem véletlenek, és nem véletlen a Dsida-vers sorainak egybecsengése az Ószövetség-beli *Énekek énekével* sem, amelyben a vőlegény a következő szavakkal fordul a násznéphez: „*Barátaim, egyetek, igyatok, / ittasodjatok meg, kedveseim!*” (Én 5,1)

---

4 Dsida Jenő: *Kereszténység és életöröm*. In: Dsida Jenő: *Égi mezőkön*. Vallomások versben és prózában. Szerk. Kabán Annamária – Mózes Huba. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001. 147–152. – Az előadás szövegéről l. Kabán Annamária – Mózes Huba: *A szellem és a szerelem*. A Dsida-hagyaték feldolgozásának kérdéseiből. In: i. m., 183–191.